

VYSOČINA

příběhů a osobností

OBJEVTE S NÁMI
MÉNĚ ZNÁMÁ MÍSTA VYSOČINY

Představujeme vám méně známá a o to víc zajímavá místa Vysočiny skrze osobnosti s krajem spjaté a jejich životní příběhy.

Víte, že hrabě František Harrach, majitel velkomeziříčského panství, byl jako pobočník následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este roku 1914 v Sarajevu svědkem události, která se stala záminkou k vyhlášení Velké války? Seznamte se blíže s jeho příběhem na zámku ve Velkém Meziříčí.

Znáte dobře krajinu, kterou si zamiloval Gustav Mahler, jeden z našich největších skladatelů symfonické hudby? Projděte jeho cestu v okolí Želiva. A nebo se vydejte cestou Karla Havlíčka Borovského k poutnímu kostelu sv. Anny.

Slyšeli jste již historku, jak se spisovatel Jaroslav Hašek ocitnul v Lipnici nad Sázavou? Překvapí vás možná, jak prosté to bylo. V naší publikaci se dozvíte víc nejen o Haškovi a jeho letech strávených na Vysočině, ale i o metánovském Cimrmanovi, profesoru Hronovi, o staviteli z rodu Herzánů z Třebíče, o opatu Václavu Vejmluvovi, antropologu Aleši Hrdličkově, zachránci židovských dětí Antonínu Kalinovi, básníku Antonínu Sovovi, malíři Janu Zrzavém, architektu a designéru Josefu Hoffmannovi, armádním generálu Ludvíku Svobodovi či Zachariáši z Hradce, který zvelebil telčské panství.

Objevte s námi místa, kde se tito lidé narodili, žili, tvořili a někteří i naposledy spočinuli. Nabízíme vám čtrnáct výletů Vysočinou.

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ

„ Jsou jako malinké nádoby, do kterých vztek svůj nalívám, aby mi srdce nežral.

—KHB o epigramech

* 31. října 1821, Borová u Přibyslavi
† 29. července 1856, Praha

Český básník, novinář, spisovatel a politik, považovaný za zakladatele české žurnalistiky, satiry a literární kritiky.

Karel Havlíček se narodil v Borové, podle níž si později vzal přídomek ke svému jménu. Zde a posléze v Německém Brodě prožil své dětství. V květnu 1945 byl Německý Brod přejmenován na jeho počest na Havlíčkův Brod.

V Brodě vystudoval gymnázium a poté odešel na filozofii do Prahy. Později vstoupil do kněžského semináře, odkud však byl zejména pro své názory

a příklon k ruštině vyloučen. Stal se pak nekompromisním kritikem římskokatolické církve. Roku 1846 počal svoji novinářskou dráhu. Byl zastáncem národní myšlenky, vystupoval ostře proti vládě.

Následovalo vyhnanství v Brixenu. Po návratu žil v Brodě, který nesměl opouštět. Zemřel ve věku 34 let v Praze. Před jeho smrtí se mu lidé vyhýbali a jeho činnost odsuzovali, po smrti ho národ začal vyznávat a opěvovat. V Havlíčkově domě na Havlíčkově náměstí v Havlíčkově Brodě dnes najdete Muzeum Vysočiny a v něm stálou expozici věnovanou pobytu K. H. Borovského v Německém Brodě.

Havlíčková Borová

Havlíčkův Brod

Přírodní rezervace Ransko

VYDEJTE SE TURISTICKOU CESTOU K. H. BOROVSKEHO

Pěšky či na kole z H. Brodu k poutnímu kostelu sv. Anny (18 km) nebo až do Hlinska (46 km).

Výchozím bodem turistické cesty je Havlíčkův Brod, město známé svými památkami, osobnostmi nebo pověstí o zrádci Hnátovi. Z havlíčkobrodského náměstí Dolní ulicí zamíříte k Sázavě, do obce Termesivy. Podél Sázavy pošlapete mezi poli a lesy až na zámek Pohled (též Frántal), bývalý klášter cisterciáků. Jeho hodnotnou součástí je bývalý klášterní kostel sv. Ondřeje s kaplí Všech svatých. Naproti je probošství opravené dle návrhu J. B. Santiniho. Ostřejším stoupáním pak dojdete až k poutnímu kostelu sv. Anny, jenž je obklopen kapličkami a křížovou cestou. Dříve zde (poblíž sírnato-železitého pramene) bývaly lázně s hostincem. A tady můžete svoji pouť zakončit.

Podél Sázavy a železniční tratě pokračujte do Přibyslavi, kde zemřel husitský vojevůdce Jan Žižka, což připomíná jeho jezdecká socha. Odtud podél Doberského potoka k dalšímu památníku, a to Žižkově mohyle. Po ní cestou k Modlíkovskému potoku se dostanete až do Havlíčkovy Borové, kde si v jeho rodném domě prohlédnete Havlíčkovu muzeum. Přes les vyrazíte k chráněným Ranským jezírkům zarůstajícím rašelínky. Osvěžíte se v nedalekém rybníku Řeka a zamíříte do Kruceburku, městečka spjatého s malířem Janem Zrzavým. Cesta K. H. Borovského končí v sousedním kraji, v Hlinsku.

Narodil se v Horních Rakousích jako nejstarší potomek hraběte Alfreda Karla Harracha a jeho manželky, princezny Anny Lobkowiczové. Studoval na gymnáziu a poté na univerzitě ve Vídni. Projel Evropu, Afriku a Asii. Po strýci Rudolfovi Lobkowiczovi zdědil velkostatek a zámek ve Velkém Meziříčí. Stal se odborníkem v lesnictví a rybníkářství, byl členem Moravského zemského sněmu. Byl mecenášem sportu a umění. Psal básně, divadelní hry i cestopisy.

Do historie se ovšem zapsal zejména jako pobočník následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. V roce 1914 jej doprovázel na vojenské manévry do Sarajeva. Zapůjčil mu při tom svůj automobil a stal se přímým účastníkem atentátu na následníka trůnu, kterého při střelbě chránil vlastním tělem. František Ferdinand byl přesto smrtelně raněn a hrabě Harrach mu svým kapesníčkem setřel krev ze rtů. Kapesník s následníkovou krví pak uchoval jako vzácnou relikvii a dodnes je k vidění na zámku ve Velkém Meziříčí. Atentát na následníka trůnu se pak stal zámkou k vyhlášení války Srbsku a je považován za jednu z příčin první světové války. Tě se hrabě Harrach zúčastnil jako příslušník automobilového sboru a obdržel několik vyznamenání.

Pohřben je v Lobkowiczké hrobce v Netíně nedaleko Velkého Meziříčí.

JUDr. FRANTIŠEK HARRACH

* 27. července 1870, Traunkirchen
† 14. května 1937, Jihlava

František Arnošt Maria Alfred hrabě Harrach z Rohrau a Thannhausenu – moravský šlechtic z významného rodu Harrachů, majitel panství ve Velkém Meziříčí a Janovicích u Rýmařova, vzdělanec, cestovatel, spisovatel, sběratel, charitativně činný člověk.

ZA VIDĚNÍ STOJÍ I HROBKA LOBKOWICZŮ V NETÍNĚ

Stavba z režného zdiva v novogotickém slohu stojí na kopci Horka v Netíně. V kryptě jsou pochováni členové rodu Lobkowiczů, Harrachů a Podstatzkých-Lichtenstein. Dojdete k ní alejí vzrostlých lip, v níž je zasazeno 14 kamenných kapliček křížové cesty s malbou.

Zámek Velké Meziříčí

Muzejní expozice

Fresky v rytířském sále

Kapesník s krví následníka trůnu

OBJEVTE VELKOMEZIŘIČSKÝ ZÁMEK

Původně kamenný hrad byl ve Velkém Meziříčí postaven již na konci druhé čtvrtiny 13. století. V letech 1952–1976 zde fungovala porodnice. Dnes na zámku žijí potomci hraběte Harracha, rodina Podstatzky-Lichtenstein, a sídlí městské muzeum.

Nádhernou freskovou výzdobu zobrazující třeba život a smrt svaté Markéty můžete obdivovat v Rytířském sále zámku. Některé fresky jsou datovány před rok 1300.

V Sarajevském salonu zámku mimo jiné objevíte již zmiňovaný batistový kapesníček s krví následníka rakousko-uherského trůnu. V Orientálním salonku je shromážděna sbírka předmětů, které si ze svých dalekých cest přivezli Rudolf Lobkowicz a jeho synovec František Harrach.

Muzeum nabízí expozice *Ve znamení sedmi per* o historii i současnosti města, kolekci kubistického nábytku, sbírku minerálů a preparátů ryb, ptáků, savců i hmyzu, nově i expozici zbraní.

JAROSLAV HAŠEK

” Natoč dobrou míru, ať mi nepadne pěna, za chvíli se vrátím, objednal si pivo Jaroslav Hašek v Nádražní hospodě v Praze na Těšnově poté, co náhodou potkal malíře Jaroslava Panušku. Už se však nevrátil. Toho dne 25. 8. 1921 ve 12:37 vystoupili oba z vlaku OS12 ve Světlé n. S. Cesta pěšky na Lipnici se protáhla až do půlnoci.

* 30. dubna 1883, Praha

† 3. ledna 1923, Lipnice nad Sázavou

Český spisovatel, publicista a novinář, autor druhé nejpřekládanější knihy české literatury (58 jazyků v roce 2013), proslulých *Osudů dobrého vojáka Švejka* za světové války.

Jaroslav Hašek prožil běžné klukovské dětství. Nedostudoval gymnázium, odmaturoval na obchodní akademii a nastoupil do banky. Roku 1915 narukoval na haličskou frontu v Rusku, vstoupil do Československých legií. Odtud přestoupil do Rudé armády. Roku 1920 jej Sověti vyslali do Československa organizovat komunistické hnutí, avšak Haškov zájem o komunistickou politiku skončil a vrátil se k bohémskému životu. Rok nato odjel do Lipnice nad Sázavou, kde vážně nemocný a nebezpečně obězní dožil. Zemřel v pouhých 39 letech na ochrnutí srdce.

Pomník Jaroslava Haška:
Hlava XXII

Hrad Lipnice

Penzion U České koruny

Ústa pravdy

V LIPNICI I SVĚTLÉ NAJDETE HAŠKOVY STOPY DODNES

Lipnice nad Sázavou je místem, kde spisovatel Jaroslav Hašek dožil poslední roky. V jeho domě je dnes malá expozice zaměřená na Haškov zdejší pobyt a tvorbu. Obsahuje novinové výstřižky, knihy i autorovy osobní věci.

Na hradě Lipnice Jaroslav Hašek provázel návštěvníky, v hospodě pod hradem, dnes U České koruny, psal své nejslavnější dílo *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Rekonstrukci hospody zrealizoval spisovatelův vnuk Richard Hašek. Nedaleko hostince byla při příležitosti 125. výročí spisovatelova narození odhalena socha od Josefa Malejovského.

Určitě nesmíte minout ani Národní památník odposlechu v zatopených lipnických lomech. V žule jsou vytesány Ústa pravdy, Bretschneiderovo ucho a Zlaté oči. Všechna díla spojuje značená stezka, která vás zavede i k poslednímu dílu havlíčkobrodského sochaře Radomíra Dvořáka – osmnáctitunová Hlava XXII na okraji obce Dolní Město, která nese podobu Jaroslava Haška.

Už od roku 1959 se v přírodním amfiteátru pod hradem koná festival Haškova Lipnice. Jaroslav Hašek je pochován na místním starém hřbitově.

JIŘÍ HERZÁN

* 18. června 1921, Třebíč

† 1. března 2003, Třebíč

Český architekt a sokolský činovník.

Stavitelský rod Herzánů z Třebíče má dvousetletou tradici. Reprezentuje ho celkem sedm generací úspěšných představitelů.

V novém společenském a hospodářském uspořádání poválečného Československa navázal na rodinnou tradici nejvýrazněji Jiří Herzán. Vystudoval třebíčské gymnázium, pak přišla válka a zavření vysokých škol. Byl povolán k nuceným pracím v továrně na výrobu granátů v třebíčské židovské čtvrti. Následně začal studovat na Škole uměleckých řemesel a poté architekturu na brněnské technice.

Po znárodnění soukromého rodinného podniku roku 1948 nemohl jinak, než pokračovat ve Stavoprojektu. Během svého aktivního profesního života byl rozladěn a zklamán z nemorální úrovně tehdejšího profesního prostředí, z neodpovědné práce s městským urbanismem v Třebíči. Až do své smrti v roce 2003 dožil v rodinném sídle na Sucheniově ulici v Třebíči, které bylo Herzánovým navraceno v rámci restitucí po roce 1989.

Mnohé projekty Jiřího Herzána svojí architektonickou kvalitou přesahují rámec regionálního významu.

Hotel Medlov

PO STOPÁCH DÍLA JIŘÍHO HERZÁNA NA VYSOČINĚ

Jiří Herzán je autorem projektů kulturního domu v Třebíči Borovině (1957), kina Vysočina ve Žďáru nad Sázavou (1960), spolupracoval na projektech ZDŠ v Lenínově ulici v Jihlavě (1967), Obchodního a kancelářského domu Globus v Jihlavě a dalších. Navrhl úpravu Gottwaldova náměstí v Třebíči (1965) a náměstí v Jemnici (1969). Skutečné opus magnum jeho tvorby představuje areál v srdci panenské přírody Žďárských vrchů, Zotavovna ROH ve Fryšavě pod Žakovou horou, později přejmenovaná na Hotel Medlov.

Horský hotelový komplex je postaven v bruselském stylu. Nachází se v tehdy nedotčeném území, jež bylo roku 1970 vyhlášeno za chráněnou krajinnou oblast. Tamní klima nabízí vhodné podmínky k letním i zimním pobytům. V okolí je několik sportovních center, ski areálů i samotných sjezdovek. Zotavovna ROH Medlov navazuje na tradici výstavby funkcionalistických horských hotelů se společným rysem propojení moderních staveb s přírodním prostředím.

Současní majitelé udělali z retro charakteru hotelu přednost. Pořádají zážitkové pobyty s nádechem atmosféry někdejšího Československa. Zapůjčí vám Čezetu i s vybavením a můžete se v čase přenést o padesát let nazpět.

Hotel Medlov

JOSEF HOFFMANN

* 15. prosince 1870, Brtnice
† 7. května 1956, Vídeň

Patří mezi nejvýznamnější světové architektky a designéry první poloviny 20. století.

Josef Hoffmann vystudoval Vídeňskou akademii výtvarných umění. Za stipendium, společně s Otto Wagnerem, Gustavem Klimtem, Josephem Maria Olbrichem a Kolomanem Moserem založili Sdružení výtvarných umělců Rakouska – Secession. Josef Hoffmann zasáhl téměř do všech oborů uměleckého řemesla: navrhoval sklo, porcelán, kovy, šperky, nábytek, vzoroval kolekce textilií. Vedle jednoduchých, geometrických řešení dokázal mistrovsky vytvářet i ornamentální, často až fantazijní návrhy.

Rád se vracel do Brtnice. Jeho rodný dům je součástí nového projektu turistické trasy Po stopách moderny. Vede z Jihlavy přes Brno do Vídně a propojuje místa spojená s příběhem uměleckých osobností, jimiž jsou například Josef Hoffmann, Gustav Mahler, Dušan Jurkovič či Leoš Janáček. Turisty zavede k místům, kde se významné osobnosti narodily a tvořily.

www.postopachmoderny.cz

ZNÁTE MORAVSKÉ HRADČANY?

Říká se tak Brtnici. Dominantou historického městečka je mohutný opevněný hrad vybudovaný pány z Valdštejna nad řekou Brtničkou, přes níž se klene most s barokními sochami.

Panorama dotváří Paulánský klášter s kostelem sv. Karla Boromejského a bl. Juliány. Původní evangelická modlitebna přestavěná na katolickou svatyni. Po josefínských reformách byl v roce 1784 klášter zrušen a dnes jsou v něm městské byty.

Na brtnickém náměstí objevíte řadu domů, jež mají navzdory početným požárům dochovaná renesanční, někde i gotická jádra.

ROKŠTEJN

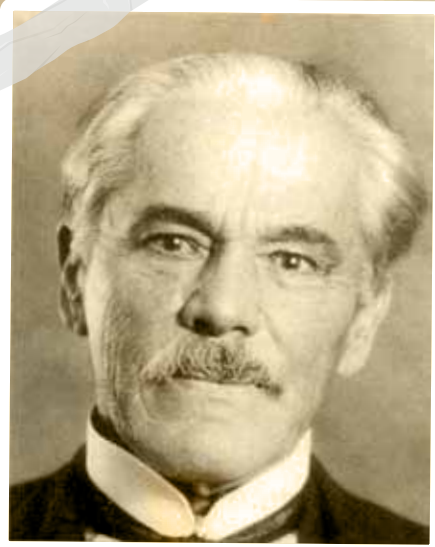
Romantická zřícenina hradu leží v údolí říčky Brtnice mezi obcemi Panská Lhota a Přímělkov a bývá častým a oblíbeným cílem vycházek z nedaleké Brtnice. Z hradu se dochovala čtyřboká věž, zbytky zdí obytných budov a hradební ohoz.

Muzeum Josefa Hoffmanna v Brtnici

Serie B Bronzit

ALEŠ HRDLIČKA

* 30. března 1869, Humpolec
† 5. září 1943, Washington, D.C.

» Všechno lidstvo jednoho
původu jest.

Světznámý antropolog a lékař.

Aleš Hrdlička se narodil jako první ze 7 dětí truhlářského mistra. Ve věku 13 a půl roku odjel spolu s otcem do Spojených států amerických, kde pracoval v tabákové továrně. Zájem o studium medicíny u něj vzbudilo těžké onemocnění zápallem plic. Hrdlička měl však jiné ambice, chtěl se stát výzkumníkem. Po dovršení

studia medicíny a krátké lékařské praxi odjel studovat nově vznikající obor do Francie. Po návratu založil Antropologické oddělení Národního muzea USA ve Washingtonu, které vedl po zbytek života. Uskutečnil řadu výzkumných cest do celého světa, převážně do Mexika a Jižní Ameriky a zároveň podporoval československou antropologii.

Aleš Hrdlička byl hlavním představitel myšlenky o rovnocennosti lidských plemen, otevřeně vystupoval proti teorii o nadřazenosti árijské rasy šířené nacistickým Německem. Za svůj život získal několik prestižních ocenění a doktorátů, stal se členem Americké akademie věd. Na svoji domovinu však nikdy nezanevřel. Důsledně trval na psaní svého jména s háčky.

V Humpolci se na jeho počest koná každých 10 let Mezinárodní antropologický kongres.

Busta Aleše Hrdličky, v pozadí věž kostela sv. Mikuláše

Nápravníkovovo stavení ve skanzenu Zichpil

OBJEVTE HUMPOLEC

Byť strávil Hrdlička v Humpolci pouze dětství, po městě najdete mnoho míst s jeho odkazem. V muzeu Dr. Aleše Hrdličky se nachází unikátní antropologická expozice s realistickou postavou neandertálce. Součástí muzea je také Hrdličkova pracovna a indiánská vesnička.

Nedaleko horního náměstí navštivte čtvrť Zichpil z přelomu 18. a 19. století s dochovanými domky chudých lidí. Tamní toleranční kostelík z roku 1785 patří k nejstarším zachovaným objektům svého druhu v České republice a k prvním tolerančním kostelům v Čechách. Spolu s protějším Nápravníkovým stavením (z roku 1792) tvoří malebný celek a připomínku „starého“ Humpolce.

Na druhé straně kvetla v 19. století ve městě soukenická výroba. Jako jedna z továren na sukno sloužila i dnešní zóna pro umění – humpolecká 8SMIČKA. Unikátní zrekonstruovaný prostor dnes funguje jako místo pro výstavy současného umění, kavárnu i knihovnu.

Symbolem města je bezesporu kostel sv. Mikuláše. Na jeho věž si vyšlápnete 115 schodů a 3 mezipatra a objevíte expozici o historii města a samotném kostele.

JAKUB HRON METÁNOVSKÝ

” Karel Čapek o JHM řekl: „Byl to don Quiote 19. století, století vědy.“

Podle Ladislava Smoljaka koluje v žilách Járy Cimrmana i krev profesora Hrona.

* 4. června 1840, Metánov
† 29. dubna 1921, Metánov

Český učitel, fyzik, vynálezce a především tvůrce roztodivných českých novotvarů.

Profesor Jakub Hron se narodil v malé vsi na Pelhřimovsku do rodiny rychtáře jako osmé z dětí. Studium mu umožnil list chudoby, bez něj by zpočátku stěží dosáhl na vzdělání. Učil matematiku a fyziku na gymnáziu v Hradci Králové. Během svého života postupně studoval a pronikal do mnoha oborů – matematiky, fyziky, filozofie, astronomie, práva a dokonce i medicíny.

Tak jako byl hloubavý, neméně byl zapáleným vlastencem. Upravoval český jazyk a vymýšlel novotvary. Navrhl a sám nosil špičatý klobouk hronoid, chránil mozek před atmosférickými tlaky, vynalezl a nechal si patentovat buňát nekotitelný, tedy nepřevržitelný kalamář, který vlastnil i Karel Čapek. Geometrie pro něj byla měravna, fyzika silozpyt, nedrob – tak nazýval molekulu, bezdílát byl zase atom, pro myšlení měl slovo čujba, policista byl souchňapák, optimista lepšíštan, pesimista horšíštan.

Ač si Jakub Hron plánoval dožít se stovky, zemřel v osmdesáti letech na podchlazení. Pochován je v Častrově, kam ho alejí, již nechal vysázet, doprovodila metánovská kapela.

NAVŠTIVTE KABINET PROFESORA HRONA

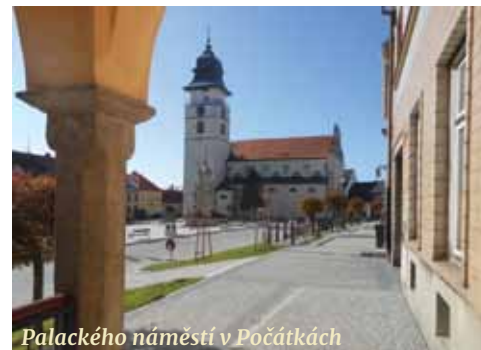
V Metánově, části obce Častrov na Pelhřimovsku, můžete navštívit Kabinet profesora Hrona, tedy Metánovské muzeum. Najdete v něm mnohé o jeho pozoruhodném životě, informace a fotografie, některé jeho vynálezy a spoustu vzpomínek na podivínského učitele.

Část kuriózních památek po Jakubu Hronovi objevíte i v muzeu na zámku v Kamenici nad Lipou. Krom toho tam můžete vidět expozici hraček (panenky a angličáky), zámecké sklepení, depozitář nábytku nebo Muzeum všemi smysly, kde poznáte historii Kamenice pomocí zraku, čichu, hmatu, sluchu i chuti. V anglickém parku kolem zámku pak roste 700–800 let stará lípa.

Buňát
nekotitelný:
PRINCIP

Stovky let stará lípa v zámeckém parku Kamenice nad Lipou

Palackého náměstí v Počátkách

Pramen sv. Kateřiny

Z KAMENICE AŽ K PRAMENŮM POČÁTEK

Samotný Metánov leží na cyklostezce z Kamenice nad Lipou ve směru na Javořici.

Průběh celé cyklotrasy je následující: Jihlávka, železniční stanice – Počátky (4 km) – Jakubín (8 km) – Metánov (11 km) – Lhota (14 km) – Kamenice nad Lipou (18,5 km).

Cyklostezka vede v jedné části souběžně s naučnou stezkou K pramenům Počátek. Vydáte-li se i po ní, dovede vás pod malebný vrch Lísek (780 m), kde v klínu svěžích lesů leží poetická Svatá Kateřina. Dále stezka směřuje k prameni řeky Jihlavy nedaleko obce Jihlávka. Další zastavení je u pramenů sv. Markéty a sv. Vojtěcha.

ANTONÍN KALINA

” Vždy když jsem potkal takovou malou rozedranou, špinavou, hladovou a vychrtlou dětskou postavku, zapsal jsem si její číslo a nechal přeložit k sobě...

* 17. února 1902 Třebíč
† 26. listopadu 1990 Praha

Československý politik vězněný během druhé světové války v koncentračním táboře Buchenwald, kde zachránil více než devět stovek, převážně židovských chlapců. Za to mu byly uděleny in memoriam tituly Spravedlivý mezi národy (2012) a medaile Za zásluhy (2014).

Antonín Kalina se narodil a vyrůstal v chudé třebíčské čtvrti Kočičina. Pocházel z dvanácti dětí. Otec byl obuvník a Antonín se témuž řemeslu vyučil také. Chudé poměry, v nichž rodina žila, jej vedly k levicovému smýšlení. Před válkou byl několikrát souzen, nejčastěji za politickou činnost. Roku 1939 byl ze stejných důvodů zatčen a až do konce druhé světové války vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Mezi židovskými vězni tam bylo velké množství chlapců ve věku 12–16 let. Kalina se je snažil soustředit do jednoho bloku a zajistit jim co nejlepší podmínky. Koncem války je pak uchránil před pochodem smrti.

Expozice Děti Antonína Kaliny

Třebíčský větrník

ZA ANTONÍNEM KALINOU A JEHO DĚTMI DO TŘEBÍČE

Z mnohých zachráněných dětí vyrostly světově známé, úspěšné osobnosti (nositelé Nobelovy ceny, spisovatelé, lékaři). Jim i jejich zachránci jsou věnovány Pamětní síň Antonína Kaliny a expozice Děti Antonína Kaliny u Zadní synagogy v Třebíči. Prostřednictvím fotografií, informačních panelů a dokumentů vás seznámí s jejich životy.

Při návštěvě míst spjatých s Antonínem Kalinou rozhodně neopomeňte projít i celou třebíčskou židovskou čtvrtí včetně hřbitova, které jsou pod ochranou UNESCO. Toulání starobylými uličkami s osobitou atmosférou vám zpříjemní místní kavárny, které kromě lahodné kávy a dezertů nabízejí i ochutnávky košer produktů, třeba sušenek, vín a dokonce i whisky.

V třebíčské čtvrti Kanciborek pak můžete obdivovat opravenou technickou památku větrný mlýn z 19. století. Najdete v něm expozice věnované koželužství, obuvnictví a životu ve mlýně.

Kalinova rodná Kočičina, bývalá dělnická čtvrť, se zase nachází v dolní části lesoparku Týnské údolí. Najdete v něm nejen kaskádu rybníků či dětské hřiště, ale i geopark, v němž lépe pochopíte geologický vývoj a stavbu západní Moravy.

GUSTAV MAHLER

Moje doba
teprve přijde.

* 7. července 1860, Kaliště
† 18. května 1911, Vídeň

Dirigent a hudební skladatel, autor velkých symfonií, písní a písňových cyklů, v současné době považovaný za geniálního umělce, jenž ovlivnil vývoj moderní hudby 20. století.

Gustav Mahler se narodil v Kališti nedaleko Humpolce do židovské, německy mluvící rodiny. Krátce po jeho narození se Mahlerovi přestěhovali do Jihlavy, do domu č. p. 4 v dnešní Znojenské ulici – Dům Gustava Mahlera.

Po studiích ve Vídni nastoupil na dráhu dirigenta a skladatele. Za svého života však výraznější úspěch nezaznamenal. Až sto let po své smrti se stal jedním z nejčastěji posluchačsky vyhledávaných autorů.

Od roku 1996 pečuje v ČR o odkaz skladatele Společnost Gustava Mahlera MAHLER 2000, která obnovila jeho rodný dům v Kališti u Humpolce a organizuje v Jihlavě a na Vysočině pravidelný festival Hudba tisíců.

Rodný dům Gustava Mahlera

Kostel sv. Jiří v Řečici

PROJDĚTE CESTU GUSTAVA MAHLERA

Mahler o prázdninách pobýval u spolužáka v Želivě, kde ho uchvacovala příroda.

V jeho stopách půjdete 25 kilometrů po zelené turistické značce. Odstartujete u Wolkerova památníku pod Lipnicí nad Sázavou a skončíte v Želivě.

Wolkerův památník připomíná místo, kde v letech 1916–17 pobýval na skautském táboře jako student a tramp Jiří Wolker. Od něj pokračujte krásnou krajinou s výhledy na hrad Lipnice. Úsek ze Lhotska do Proseče zase nabízí pohledy na vrch Melechov. Odtud vede cesta lesem k hájence Orlovy, kolébce českého skautingu. Odtud dorazíte do Řečice s ceněným podlipnickým kostelem sv. Jiří z první poloviny 14. století, v němž lze obdivovat původní nástěnné malby. Následuje zastávka v rodném domě Gustava Mahlera v Kališti, kde je nejen ubytování, ale i hostinec. Následuje Lhotice, kde je pochován jedenáctiletý syn autora české hymny Františka Škroupy – Oldřich. A pak už seběhnete do Želiva. Tam nevynechejte návštěvu kláštera premonstrátů, jenž do podoby barokní gotiky přestavěl Jan Blažej Santini. Prohlídku můžete zakončit exkurzí v klášterním pivovaru a přijmout ubytování v klášterním hotelu.

Wolkerův památník – Nové Dvory (1) – Kejžlice (4) – Řečice (6) – Pusté Lhotsko (8) – Proseč (10) – Kaliště (12,5) – Speřice (15,5) – Lhotice (18,5) – Lískovice (20,5) – Vřesník (22) – Želiv, klášter (25 km)

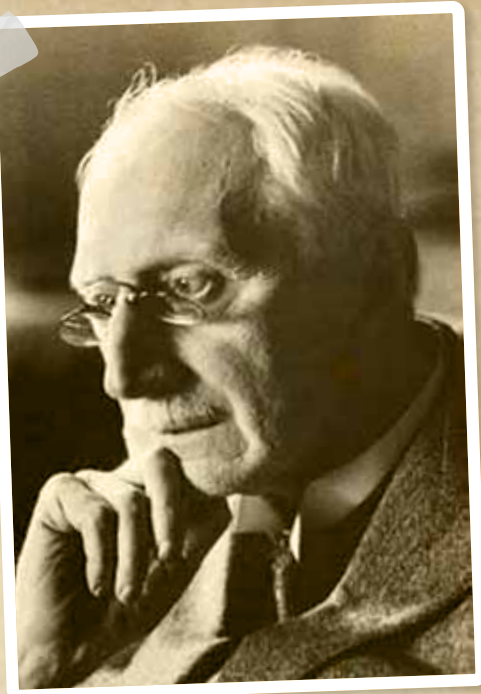
ANTONÍN SOVA

” Hledat lidi, jež byste milovali, toť tajemství a úspěch celého života.

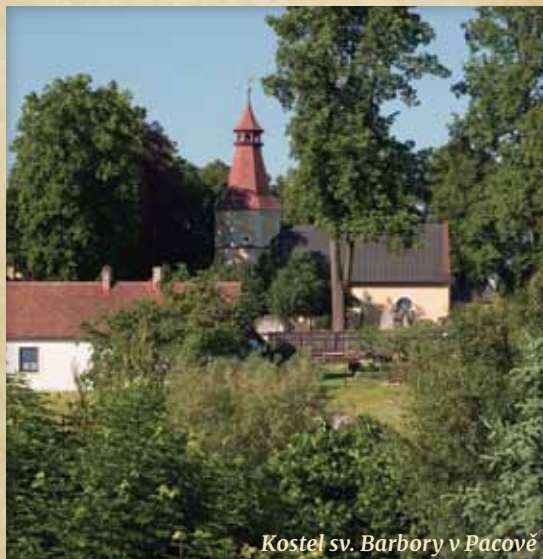
* 26. února 1864, Pacov
† 16. srpna 1928, Pacov

Český básník a první ředitel Městské knihovny v Praze.

Antonín Sova se narodil na zámku v Pacově. Dva roky nato se rodina přestěhovala do Lukavce, kde se Sova později seznámil se sestrami básníka Jaroslava Vrchlického, což mělo vliv na jeho literární zrání. Studoval gymnázium. Práva v Praze kvůli nedostatku finančních prostředků nedokončil. Zapojil se do spolku beletristů Máj. Roku 1895 podepsal manifest České moderny. Volný pohyb mu na sklonku života znemožnila těžká choroba, pravděpodobně syfilis. Ve svém díle byl ovlivněn realismem, symbolismem a impresionismem, později se soustředil na přírodní a subjektivní lyriku. Poezii Antonína Sovy zhudebnila řada českých skladatelů, např. Vítězslav Novák.

Památník Antonína Sovy v Pacově

Kostel sv. Barbory v Pacově

Klášteřínský kostel sv. Václava v Pacově

VYDEJTE SE SOVOVOU NAUČNOU STEZKOU Z PACOVA DO LUKAVCE

Stezka nazvaná podle básníka Antonína Sovy spojuje Pacov a Lukavec. Její celková délka je 12 km a nachází se na ní čtyři zastavení. Propojuje místa úzce spojená s životem a dílem básníka.

Trasa stezky začíná v Pacově na náměstí Svobody a vede souběžně se zelenou turistickou trasou. Seznámíte se s muzeem, gotickým kostelem sv. Michaela, renesančním zámkem a básníkovým památníkem v parku, kde je vložena urna se Sovovým popelem. Odtud pokračujete po lesní cestě k říčce Trnavě až na okraj Bratřic. Mezi Pacovem a Bratřicemi uvidíte zbytky sklárny z 18. století. Odtud se vydáte po polní a lesní cestě ke kapli sv. Jana Křtitele se studánkou pod vrchem Strážišť. Po této cestě pokračujete až do Lukavce. V zámeckém lukaveckém parku narazíte na barokní altán Hříbek s expozicí Antonína Sovy a Lukavecka. Z parku zamíříte na náměstí sv. Václava, kde stezka končí. Trasa je vhodná pro pěší i cyklisty.

LUDVÍK SVOBODA

* 25. listopadu 1895, Hroznatín
† 20. září 1979, Praha

Československý účastník 1. a 2. odboje, politik a v letech 1968–1975 sedmý prezident Československa, vyznamenaný roku 1946 britským vojenským Řádem lázně.

Ludvík Svoboda se narodil do staré selské rodiny. Agronomické vzdělání získal na Zemské zemědělské škole ve Velkém Meziříčí. Roku 1915 byl odveden do rakousko-uherské armády a byl poslán na ruskou frontu. Rok nato se přihlásil do československých legií. Za druhé světové války se zapojil do vojenské odbojové organizace Obrana národa, velel praporu, který se vyznamenal u Sokolova i při osvobození Kyjeva.

Byl ministrem obrany a poslancem Národního shromáždění. Od 30. 3. 1968 do 28. 5. 1975 byl prezidentem Československé socialistické republiky.

Ludvík Svoboda s maminkou
v Hroznatíně

Koniklece na Kobylinci

PŘÍRODNÍM PARKEM TŘEBÍČSKO

Přírodní park Třebíčsko se rozkládá mezi Třebíčí a Velkým Meziříčím. Zdejší krajina má svůj typický, nezaměnitelný ráz, který jí dodávají roztroušené shluky balvanů, borovicové remízky, skalky, luka, lesíky a rybníky.

Poznejte ho blíž. Ujdete celkem 16,5 km. Východištěm je Trnava, odkud si vyšlápnete přímo na vrch Kobylínce, zjara porostlý stovkami a stovkami konikleců velkokvětých. Pak se vydejte do Nárámče, k rybníku Gbel a po zelené značce směr Obora. Kolem Hodovského rybníka pokračujte do Rudíkova na rozcestí Kuchyňka a dál opět po žluté na Přeckov až na Pazdernu, kde je pro změnu lokalita výskytu vzácné orchideje – vstavače májového. Zpět do Trnavy se vrátíte kolem dvou malebných rybníků – Podlipského a Velkého boru.

VÁCLAV VEJMLUVA

* 19. září 1670, Brno
† 17. března 1738, Žďár nad Sázavou

Opat cisterciáckého kláštera Studnice blahoslavené Panny Marie ve Žďáru nad Sázavou byl vzdělaným mecenášem umění, bibliofilem a zvláště stavebníkem, jenž se zasloužil o vznik poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.

Václav Vejmluva po studiích v Praze a vysvěcení na kněze dohlížel na obnovu klášterního areálu poničeného požárem. Opatem kláštera byl zvolen ve svých pětácti letech. Poté se setkal s mladým barokním architektem Janem Blažejem Santinim-Aichelem, s nímž si mimořádně porozuměl. Podařilo se mu získat jej ke spolupráci, která trvala sedmnáct let. Dala vzniknout mnoha pozoruhodným stavbám a Žďár proměnila ve významné centrum barokní gotiky v Evropě. Vejmluva pečoval o hospodářský a duchovní rozkvět kláštera i o poddané žijící v klášterním panství. Za svou úspěšnou práci byl povýšen na císařského radu. Roku 1737 byl klášter zřejmě úmyslně zapálen a požár zmařil opatovo celoživotní dílo. O tři dny později Vejmluvu postihla mrtvice, zemřel o necelý rok později.

POZNEJTE SPOLEČNÉ DÍLO VEJMLUVY A SANTINIHO

Václav Vejmluva nechal vybudovat poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, kostel Navštívení Panny Marie v Obyčtově, zájezdní panskou hospodu a hospodářský dvůr v Ostrově nad Oslavou. Přestavět nechal kostel sv. Václava v Horní Bobrově a kostel sv. Václava ve Zvoli. U všech staveb byl autorem projektu Jan Blažej Santini-Aichel. Krom toho mu Vejmluva zadal i přestavbu celého areálu kláštera a vybudování morového Dolního hřbitova, stavbu starobince a hostince či vyprojektování podstavce pro nový morový sloup na náměstí ve Žďáru. (Nachází se 350 metrů severozápadně od bývalého žďárského kláštera.)

Bobrová

Ostrov nad Oslavou

Obyčtov

ZELENÁ HORA

Nejpozoruhodnějším společným dílem Vejmluvy a Santiniho je bezesporu poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, od roku 1994 pod ochranou UNESCO. Konstrukce kostela vychází z geometrie kruhu, přičemž mnohonásobně opakuje číslo pět jako odkaz na pět hvězd Jana Nepomuckého. Světelné poměry interiéru kostela působí dojmem, že stěna je pouhou skořápkou a stavba je budována a nesena světlem. Dokončení stavby (1720–22) se Santini nedožil, zemřel v prosinci 1723.

Zvole

ZACHARIÁŠ Z HRADCE

” Lepší je skromná živ-
nost pod svou vlastní
prkennou střechou,
nežli rozkošný život pod cizí.

* červenec 1526
† 6. února 1589 Telč

Renesanční český šlechtic,
humanista.

Zachariáš z Hradce po smrti svého otce zdědil několik panství. Jedním z nich byla Telč, kterou si zvolil za své sídlo. Již na počátku svého působení se projevil jako dobrý hospodář a obchodník.

Telčský hrad přestavěl na honosné renesanční sídlo, stavebně upravoval i celé město, budoval rybníky, zakládal cechy.

Za manželku si vzal Kateřinu z Valdštejna a věnem získal Polnou, Přibyslav, Ronov, Borovou a také stříbrné doly. Dokázal vtisknout Telči ráz italské renesanční architektury a přispěl podstatnou měrou k tomu, že se stala na konci 20. století významným městem, zapsaným do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Zemřel 6. února 1589 v Telči a je pochován na zámku v kapli Všech svatých spolu se svou první manželkou Kateřinou z Valdštejna.

Telč

Velký pařezitý rybník

OBJEVUJTE ZACHARIÁŠOVO DÍLO

Je to hlavně Telč. Jedním z nejkrásnějších sálů telčského zámku je Zlatý sál s dřevěným kazetovým stropem, kde jsou podobizny antických bohů. V Telči se každoročně konají historické slavnosti Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna.

Žena Zachariáše, Kateřina, si zamilovala Přibyslav, a tak pro ni její muž nechal vystavět nové sídlo a základ dnešního zámku. Také nechal opravit polenský hrad a v Želetavě postavit pivovar ve Starém hradu. Nedaleko obce Řásná nechal vybudovat Velký pařezitý rybník. Můžete se v něm vykoupat.

JAN ZRZAVÝ

* 5. 10. 1890, Vadín, Okrouhlice
† 12. 10. 1977, Praha

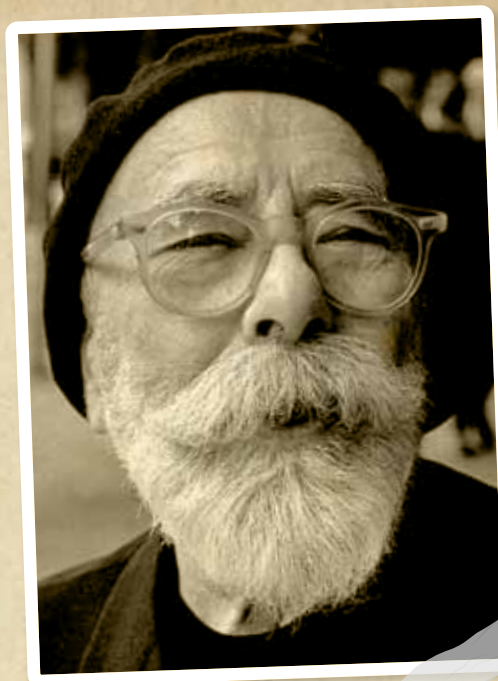
Český malíř, grafik, ilustrátor, významný představitel avantgardy.

Jan Zrzavý se narodil v Okrouhlici jako šesté dítě. Rád a hodně kreslil i maloval a jeho velkou touhou bylo stát se malířem. Vystřídal několik škol, žádnou z nich však z prospěchových a zdravotních důvodů nedokončil. Byl členem několika uměleckých sdružení jako je Sursum, Mánes nebo Umělecká beseda.

Oblíbil si Francii a v Paříži si pronajal ateliér. S příchodem mnichovské dohody však svoji pozornost upoutal na krajinu svého dětství – Vysočinu.

Po válce byl v roce 1947 jmenován profesorem malby a působil na Palackého univerzitě v Olomouci.

Maximální uznání se mu dostalo v roce 1963, kdy Národní galerie v Praze uspořádala v pražském Mánesu výstavu Celoživotní dílo Jana Zrzavého k uplynulým 70. narozeninám. V roce 1965 byl jmenován národním umělcem. Zemřel ve věku 78 let v Praze, na své přání je však pochován v Krucemburku, kam se často rád vracel.

Výhled z lipnického hradu

Krucemburk

Krásná Hora

Hrob Jana Zrzavého v Krucemburku

KRUCEMBURK

V Krucemburku Zrzavý jako dítě pobýval na prázdninách u dědečka. „Krucemburk byl eldorádo, ráj mých dětských let,“ říkal o něm.

I proto si ho sám zvolil ke svému věčnému spočinutí. Vyhlédl si místo pod kostelní věží sv. Mikuláše údajně proto, aby dobře viděl na hodiny. V obci působí společnost Jana Zrzavého, která se stará o mistrův odkaz a spravuje pamětní síň. Spolek za záchranu rodného domu Jana Zrzavého v Okrouhlici zase pořádá každý rok na podzim turistický pochod okolím malířova rodiště Jeníkova špacírka.

PROJDETE SI NAUČNOU STEZKU JANA ZRZAVÉHO

Naučná stezka *Krajem malíře básníka Jana Zrzavého* s délkou 22 km začíná v jeho rodišti v Okrouhlici. Zahrnuje 10 zastavení, které turistu seznamují s historií a zajímavostmi obcí v okolí. Jednou z nich je Lipnice nad Sázavou, kde se tyčí jeden z nejznámějších hradů na Vysočině. Na informačních tabulích jsou taktéž reprodukcí malířových obrazů inspirovaných konkrétními místy z naučné stezky.

Okrouhlice 1 – Okrouhlice 2 (0,3) – Okrouhlice 3 (0,6) – Vadín (1,5) – Krásná Hora (5,2) – Cesta k Lipnici (6,6) – Lipnice (11,6) – Cesta (16,5) – Kaplička v Babicích (18) – Olešnická náves (19) – Okrouhlice (22 km)

VYSOČINA TOURISM, příspěvková organizace

Na Stoupách 144/3
586 01 Jihlava, Česká republika

✉ info@vysocinatourism.cz

🌐 www.vysocinatourism.cz
www.vysocina.eu

📱 @vysocinaregion

VYSOČINA příběhů a osobností

Vydal: Vysocina Tourism, p. o.

Fotografie: archiv Vysocina Tourism, Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod a Třebíč, Muzeum města Velké Meziříčí, Muzeum dr. Aleše Hrdličky, Městské muzeum Antonína Sovy v Pacově, Regionální muzeum města Žďár nad Sázavou, MKS Třebíč, Hotel Medlov, Chris Borg

Grafické zpracování: www.martakidis.cz

Tisk: Jiprint, s. r. o.

Náklad: 3 000 ks

Rok vydání: 2021